

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

จากการที่ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามหลัง พ.ศ. 2518” มาตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 4 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 3 และจากการสัมภาษณ์บุคคลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามรวมทั้งสิ้น 13 ท่าน ตามที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 4 พบว่าความคิดเห็นที่ได้จะแตกต่างกันตามภูมิหลังของผู้ให้สัมภาษณ์ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามมากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามในช่วงสงครามเวียดนามมีปัจจัยทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง และการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาคเข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือ ไทยดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยการให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาและเวียดนามใต้ในการทำสงครามต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งนำโดยเวียดนามเหนือ โดยฝ่ายหลังได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตและจีน เพราะผู้นำของรัฐบาลไทยในสมัยนั้นเกรงกลัวการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย อันเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบคัดลอกตามสหรัฐอเมริกา ซึ่งสหรัฐอเมริกานั้นมีนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างสุดขั้ว เหตุผลอีกประการที่สามารถวิเคราะห์ได้คือ ไทยหวังว่าการให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่ จะส่งผลให้สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศแก่ไทยเป็นการตอบแทน แต่เมื่อสหรัฐอเมริกาดอนตัวจากสงครามเวียดนาม ก่อนสงครามจะสิ้นสุดเพราะมติมหาชนชาวอเมริกัน รวมถึงรัฐสภาอเมริกันไม่ให้การสนับสนุนการทำสงครามอีกต่อไป ในที่สุดสหรัฐอเมริกาก็ถอนทหารทั้งหมดออกจากเวียดนาม และภูมิภาคอินโดจีน จึงเป็นโอกาสที่ทำให้กองทัพเวียดนามเหนือฝ่ายคอมมิวนิสต์บุกเข้ายึดเวียดนามภาคใต้ได้ในที่สุดในเดือนเมษายน 2518 และทำการรวมประเทศเป็น “สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งเวียดนาม” ในปี 2519 โดยมีระบอบการเมืองแบบสังคมนิยมนำโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม

จากการที่ไทยเคยสนับสนุนสหรัฐอเมริกาและเวียดนามได้ในช่วงสงครามเวียดนาม ทำให้เวียดนามภายหลังรวมประเทศ และนำโดยพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามมองไทยเสมือนหนึ่งเป็นศัตรู แต่เพราะความจำเป็นหลายปัจจัยจึงมีผลทำให้ไทยกับเวียดนามต้องตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในเดือนสิงหาคม 2519 ซึ่งสามารถสรุปแบ่งตามระยะการศึกษาหาความสัมพันธ์ได้ 4 ระยะ ดังนี้

1. ระยะหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนามและหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศทั้งสอง (พ.ศ.2518-2521)

สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองเริ่มต้นไม่ค่อยดีนัก เพราะมีปัญหาความแตกต่างทางอุดมการณ์ทางการเมือง และความไม่ไว้วางใจที่มีมาตั้งแต่สมัยสงคราม แต่ประเทศทั้งสองก็พยายามที่จะเจรจาแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนกันเยือนของเจ้าหน้าที่ระดับรัฐบาลของทั้งสองประเทศ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองดีขึ้นโดยลำดับ โดยเฉพาะในสมัยนายกรัฐมนตรีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมนันท์ที่ได้มีการเชื้อเชิญนายกรัฐมนตรีฟาม วัน ด่งของเวียดนามเดินทางมาเยือนประเทศไทยในช่วงต้นปี 2521 ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองดีขึ้นมากโดยลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านโยบายต่างประเทศของแต่ละประเทศ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประเทศอื่นอาจขึ้นอยู่กับตัวผู้นำประเทศนั้นๆ ได้

2. ระยะหลังการรุกรานกัมพูชาของเวียดนาม (พ.ศ.2521-2532)

สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศตกต่ำลงอย่างมาก เพราะไทยเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำเป็นพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ โดยมีพลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งผู้นำทั้งสองท่านมีมุมมองว่า การรุกรานกัมพูชาของเวียดนาม ถือเป็นการแสดงความก้าวร้าวของเวียดนามที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน และการที่เวียดนามส่งกองกำลังทหารมาประจำตลอดแนวชายแดนไทย – กัมพูชา ถือเป็นภัยต่อความมั่นคงของไทยเป็นอย่างยิ่ง รัฐบาลไทยในสมัยนั้นประกาศอย่างชัดเจนว่า ปัญหากัมพูชาจะเป็นตัวกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย และเวียดนามจะต้องถอนกำลังทางทหารออกจากกัมพูชาทั้งหมด มิเช่นนั้นความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามก็คงจะกลับมาสู่ภาวะปกติได้ยาก ซึ่งเมื่อเวียดนามไม่ได้ถอนกำลังออกจากกัมพูชา ก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามตกต่ำลงถึงขีดสุด จนกระทั่งเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเมื่อเข้าสู่ระยะที่สามของการศึกษา

3. ระยะเวลาหลังการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา และก่อนเวียดนามเข้าเป็นสมาชิก

อาเซียน (พ.ศ.2533-2538)

เมื่อทั้งไทยและเวียดนามมีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำประเทศ ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศอีก ประกอบกับการใช้นโยบายปฏิรูปทางเศรษฐกิจของเวียดนามที่เริ่มประกาศใช้ในปี 2529 และนโยบายแปรสนามรบให้เป็นตลาดการค้าของนายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณของ ไทยในปี 2531 ก็มีส่วนสนับสนุนให้ทั้งสองประเทศปรับความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างกันอีกครั้ง โดยเฉพาะภายหลังเวียดนามถอนกองกำลังทางทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชาในปี 2532 ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามใกล้ชิดกันอีกครั้ง โดยมีการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น และไทยได้สนับสนุนให้เวียดนามสมัครเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนได้ในปี 2538 ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดภูมิภาคนิยม (Regionalism) ที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดการรวมกลุ่ม (Integration Approach) โดยแนวความคิดการรวมกลุ่มนั้นมีลักษณะที่พยายามกระชับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้นในบรรดาประชาชนที่อยู่คนละประเทศ และเป็นการดำเนินการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ในกรณีความสัมพันธ์ไทยกับเวียดนามนี้ อาศัยการศึกษาแนวทางการสื่อสารและการคมนาคม ซึ่งแนวความคิดการรวมกลุ่มนี้เกิดจากการมีสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศซึ่งไม่คิดจะทำสงครามระหว่างกันอีกแล้ว แต่มีความรู้สึกร่วมกันอย่างแน่นแฟ้น โดยบรรดาประเทศเหล่านี้ จะมีการติดต่อระหว่างกลุ่มต่างๆข้ามพรมแดนประเทศ ซึ่งจะเป็นตัวชี้ระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำหรับไทยกับเวียดนาม หลังจากผ่านจุดความขัดแย้งในช่วงสงครามเวียดนามและปัญหาแกมพูชามาแล้ว ประเทศทั้งสองต่างเพิ่มการติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากขึ้น มีการส่งเสริมการลงทุนจากฝ่ายไทยในเวียดนาม รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนกันเยือนของผู้นำและเจ้าหน้าที่ระดับสูงมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าประเทศทั้งสองไม่ต้องการที่จะให้ความขัดแย้งระหว่างกันอีกต่อไป ในที่สุดไทยและประเทศอาเซียนอื่นๆ จึงสนับสนุนให้เวียดนามได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี 2538 ซึ่งเป็นจุดที่เพิ่มความใกล้ชิด ความร่วมมือ และความไว้วางใจระหว่างไทยและเวียดนามมากขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน

4. ระยะเวลาหลังการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน (พ.ศ.2538-ปัจจุบัน)

จากปัจจัยที่กล่าวมาแล้วทั้งสามระยะข้างต้น ทำให้ไทยและเวียดนามได้เรียนรู้ทั้งความร่วมมือ และความขัดแย้งระหว่างกัน จนกระทั่งปัจจุบันเมื่อเวียดนามได้เข้าร่วมในสมาคมระหว่างประเทศระดับภูมิภาค คือ “อาเซียน” ซึ่งครั้งหนึ่งในสมัยที่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองยังรุนแรงในภูมิภาคนี้ เวียดนามไม่แสดงความสนใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน เพราะมองว่าอาเซียนเป็นองค์การระหว่างประเทศที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์

ซึ่งเวียดนามอาจเห็นได้จากกรณีที่เมื่อเวียดนามใช้กำลังทางทหารเข้ารุกรานกัมพูชาในปี 2521 และได้เกิดกรณีทหารเวียดนามรุกล้ำอธิปไตยของไทยในเดือนมิถุนายน 2523 ทำให้ไทยได้ร่วมกับกลุ่มประเทศอาเซียนยื่นหนังสือประท้วง และลงมติประณามการกระทำของเวียดนามต่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งเมื่อเรื่องทั้งหมดได้รับการลงประชามติในที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติต่อการกระทำของเวียดนามแล้ว เวียดนามจึงถูกประณามการกระทำครั้งนั้น ไทยและอาเซียนได้รับความร่วมมือจากนานาชาติในการกดดัน และลดการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน และการพัฒนาประเทศแก่เวียดนาม แต่เมื่อสถานการณ์ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคแปรเปลี่ยนไป เวียดนามได้เรียนรู้ว่า เวียดนามไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพังในภูมิภาคนี้ได้อีกต่อไป เวียดนามจึงพยายามปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศต่อประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเดียวกัน และได้รับการยอมรับอย่างดีจากไทยและอาเซียน ดังนั้นเมื่ออาเซียนยอมรับในการปรับเปลี่ยนของเวียดนาม ในที่สุดเวียดนามก็ได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี 2538 ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามที่ดีอยู่แล้ว ก็ได้เพิ่มความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้น เห็นได้จากทั้งสองประเทศได้ลงนามในข้อตกลงร่วมกันหลายฉบับ และมีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างทั้งสองประเทศหลาย ๆ ปัญหา เช่น ปัญหาเขตแดนทางทะเล ปัญหาการประมง รวมถึงปัญหาชาวเวียดนามอพยพในประเทศไทย ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่าการปรับตัวของเวียดนามจนสามารถเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนได้นั้น เวียดนามย่อมคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติ (National interests) เป็นหลัก เพราะเวียดนามรู้ดีว่าหากเวียดนามไม่ปรับความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยและประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนแล้ว เวียดนามย่อมจะมีความลำบากในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพราะพันธมิตรที่คอยให้การช่วยเหลือเวียดนามแต่เดิม เช่น สหภาพโซเวียตและกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกไม่สามารถให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการทหารแก่เวียดนามได้อีกต่อไป เวียดนามจึงต้องลดความแข็งแกร่งที่เคยมีต่ออาเซียน และในที่สุดก็ได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน และเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยและประเทศอาเซียนอื่น ๆ มากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นยุคที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามมีความสัมพันธ์สูงสุด

5.2 แนวโน้มความสัมพันธ์ไทย - เวียดนามในอนาคต

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย และเวียดนามก่อนปลายทศวรรษที่ 1980 เป็นความสัมพันธ์ที่ขาดเสถียรภาพและผกผันตลอดเวลา เพราะปัญหาความแตกต่างทางการเมือง ความหวาดระแวง และการขาดความไว้วางใจต่อกัน แม้ว่าการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองจะเพิ่งเริ่มต้นเมื่อปลายทศวรรษที่ 1980 และเริ่มอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมนับตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 นี้ แต่ทั้ง

สองฝ่ายก็สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ไปได้อย่างรวดเร็ว เห็นได้จากการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำระดับสูง การบรรลุข้อตกลงหลายฉบับ รวมถึงความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาหลายประการ ทั้งนี้เพราะทั้งสองฝ่ายมีเจตนารมณ์ทางการเมืองที่ดีต่อกัน มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองในภูมิภาคร่วมกัน และเวียดนามเองก็มีความสำคัญในความจำเป็นในการสร้างมิตรประเทศ และความจำเป็นในการรวมกลุ่ม

ในด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการเมืองนั้น การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับไทยซึ่งเป็นศัตรูเก่าในภูมิภาคแสดงให้เห็นความพยายามของเวียดนามที่จะอยู่กับเพื่อนบ้านอย่างสันติ ทำให้ภาพพจน์ทางการเมืองระหว่างประเทศของเวียดนามดีขึ้นในสายตานานาชาติ ในทางเศรษฐกิจนั้นผลประโยชน์ร่วมระหว่างสองประเทศ ได้แก่ ผลประโยชน์จากการทำการค้า การลงทุนร่วมกัน โดยฝ่ายไทยสามารถใช้ตลาดเวียดนามเป็นแหล่งระบายสินค้า สร้างฐานการลงทุนแหล่งใหม่ที่มีความพร้อมและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่เวียดนามสามารถรับเทคนิควิทยาการความรู้จากฝ่ายไทย เนื่องจากระดับการพัฒนาของเวียดนามยังไม่เท่าเทียมกับไทย

ประเด็นที่มีความหมายและมีความสำคัญยิ่งในอันดับแรก ๆ ต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย - เวียดนาม ได้แก่ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับชาวเวียดนามอพยพ เพราะประเด็นดังกล่าวรัฐบาลเวียดนามให้ความสำคัญมาตั้งแต่แรก เพราะหมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ ความทุกข์สุขของกลุ่มคนดังกล่าว ถึงแม้ว่ารัฐบาลเวียดนาม จะถือว่ากลุ่มคนดังกล่าวเป็นประชาชนของประเทศไทยก็ตาม นอกจากนี้การไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาดังกล่าวก่อนหน้านี้นี้ของรัฐบาลไทย และการนำเรื่องชาวเวียดนามอพยพไปเชื่อมโยงกับประเด็นของความมั่นคงแห่งชาติ ได้ทำให้รัฐบาลเวียดนามรู้สึกที่ไม่ได้รับความไว้วางใจจากฝ่ายไทยและถูกฝ่ายไทยหวาดระแวงอยู่เสมอ สำหรับรัฐบาลไทยเองนั้นก็ใช้เวลาพอสมควรในการยอมรับและตกลงที่จะให้สัญชาติไทยแก่กลุ่มชาวเวียดนามอพยพดังกล่าว และการให้สัญชาติดังกล่าวก็มีตั้งแต่ ปี 2535 (เอเชียปริทัศน์, 2544 : 23) เพราะก่อนหน้านี้หน่วยงานราชการไทยไม่แน่ใจในความจงรักภักดีที่กลุ่มชนดังกล่าวมีต่อประเทศไทย

ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาเขตแดนทางทะเล เป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ทางการเมืองที่พัฒนาในทางที่ดีและถือเป็นความสำเร็จในการพัฒนา ระหว่างสองประเทศ เพราะหากนำไปเปรียบเทียบกับ การแก้ปัญหาดังกล่าวระหว่างเวียดนาม และมาเลเซียซึ่งกระทำได้แต่เพียงการยอมรับการกำหนดพื้นที่ทับซ้อนเท่านั้น

การลงนามในข้อตกลงว่าด้วยการยกเว้นวีซ่าสำหรับผู้ถือหนังสือเดินทางทูตและทางราชการระหว่างไทยและเวียดนาม ในปี 2540 และในข้อตกลงว่าด้วยการยกเว้นวีซ่าสำหรับผู้ถือหนังสือเดินทาง

ทางธรรมดาในวันที่ 9 พฤษภาคม 2543 เป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนาความสัมพันธ์และการขจัดความหวาดระแวงที่เคยมีต่อกันในแง่ความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งแต่ละฝ่ายเคยหวาดเกรงว่า หากปล่อยให้คนของอีกฝ่ายผ่านเข้าออกประเทศได้อย่างเสรีโดยไม่มีการตรวจตราวิซ่าหรือการควบคุม อาจก่อให้เกิดเป็นอันตรายต่อความมั่นคงในประเทศของตนได้

ในปัจจุบันความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในระดับพหุภาคี อยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือของอาเซียน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (Asia - Pacific Economic Cooperation) การประชุมเอเชีย - ยุโรป (Asia - Europe Meeting) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรอบของอาเซียน ซึ่งเจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายได้พบปะและประชุมร่วมกัน และไทยเองในฐานะสมาชิกก่อตั้งอาเซียนเองก็ได้ให้ความช่วยเหลือเวียดนามในหลายเรื่อง เช่น การช่วยเตรียมการประชุมสุดยอดอาเซียนที่กรุงเทพมหานครในเดือนธันวาคม 2541 เป็นต้น ทำให้เจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่ายมีความคุ้นเคยและเข้าใจกันมากขึ้น นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายยังได้ร่วมมือกันภายใต้กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขงด้วย ซึ่งกรอบความร่วมมือเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ และเป็นเวทีแห่งความร่วมมือที่จะสร้างความสามัคคี และลดความขัดแย้งที่อาจมีในอนาคตลงได้

ประเด็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ควรได้รับการส่งเสริม และในบางเรื่องควรหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต คือ

ประเด็นที่หนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องข้าว ทั้งไทยและเวียดนามเป็นประเทศที่ส่งออกข้าวมากเป็นอันดับ 1 และ 2 ของโลกตามลำดับ และเนื่องจากในปัจจุบันศักยภาพในการผลิตและส่งออกข้าวของเวียดนามได้เพิ่มขึ้นทุกปี เช่น จากตัวเลขการส่งออกข้าวในปี 2532 จำนวน 1.42 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 2.1 ล้านตันในปี 2535 และ 4.5 ล้านตันในปี 2542 (ธัญญาธิพย์ ศรีพนา ,2544 :4) ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักธุรกิจไทยเกรงกลัวว่าเวียดนามจะเป็นคู่แข่งในการส่งออกข้าวที่สำคัญในอนาคต ซึ่งในปัจจุบันทั้งสองประเทศได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับความร่วมมือเรื่องข้าว รวมถึงการกำหนดราคาข้าวร่วมกันแล้ว ซึ่งรัฐบาลของทั้งสองประเทศควรส่งเสริมให้มีการนำข้อตกลงร่วมกันนี้ไปปฏิบัติอย่างจริงจังด้วย เพื่อที่จะไม่ให้เกิดการแข่งขันและความขัดแย้งขึ้น

ประเด็นที่สอง เกี่ยวกับการประสานผลประโยชน์ร่วมกันในการใช้น้ำในแม่น้ำโขง เพราะโดยสภาพภูมิศาสตร์ เวียดนามมีที่ตั้งส่วนหนึ่งทางภาคใต้บนที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง และมักได้รับผลกระทบจากการเก็บกักน้ำของประเทศที่อยู่ต้นน้ำ ซึ่งจะทำให้ปากแม่น้ำโขงถูกน้ำทะเลไหลบ่าเข้ามาได้ง่าย เพราะปริมาณน้ำจืดมีไม่เพียงพอที่จะผลักดันน้ำทะเลออกไป ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ไร่นาในบริเวณนี้ซึ่งถือเป็นที่ราบเพาะปลูกที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของเวียดนาม ประเทศไทยในฐานะ

ประเทศที่ตั้งอยู่ตอนบนของแม่น้ำโขงและใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงอย่างมหาศาลจึงควรประสานประโยชน์ โดยการตกลงจัดสรรแบ่งปันการใช้น้ำอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ภายใต้กรอบการพัฒนาลุ่มน้ำโขง ซึ่งในการแก้ปัญหาจะต้องเป็นความร่วมมือระหว่างทุกประเทศที่มีแม่น้ำโขงไหลผ่าน

ประเด็นที่สาม ในส่วนของความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว ทั้งไทยและเวียดนามต้องหาทางที่จะพัฒนาความร่วมมือทางการท่องเที่ยวอย่างจริงจังให้มากขึ้นและเป็นรูปธรรม โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประชาชนของตนในอีกประเทศ หลังจากนั้นก็สามารถตกลงแบ่งผลประโยชน์ร่วมกันได้

ประเด็นที่สี่ ในส่วนประเด็นทางการเมืองนั้น การปฏิบัติการของกลุ่มเวียดนามเสรีที่ต้องการใช้ดินแดนไทยเป็นฐานในการต่อต้านรัฐบาลเวียดนาม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อโค่นล้มพรรคคอมมิวนิสต์ และตั้งการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย ที่มีหลายพรรคการเมืองขึ้นมาแทน ซึ่งกลุ่มเวียดนามที่ต่อต้านรัฐบาลฮานอย และพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเหล่านี้มีเครือข่ายสำคัญในสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส แคนาดา ออสเตรเลีย เยอรมนี เป็นต้น มีชื่อกลุ่มอย่างเป็นทางการว่า “พันธมิตรเวียดนามเสรี” (Free Vietnam Movement)

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามถือว่า กลุ่มเวียดนามเสรีนี้เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของระบอบสังคมนิยมเวียดนามมากที่สุด และไม่ปรารถนาที่จะให้ไทยอนุญาตให้ขบวนการดังกล่าวใช้ดินแดนไทยเป็นสถานที่ปฏิบัติการ ซึ่งรัฐบาลไทยจะต้องมีความระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะอาจนำไปสู่ความเสื่อมถอยในความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศทั้งสองในอนาคตได้ ดังเช่นที่กลุ่มเวียดนามเสรีนี้ได้วางระเบิดสถานทูตเวียดนามในกรุงเทพฯ เมื่อกลางเดือนมิถุนายน 2544 หรือการที่นาย Ly Tong บังคับนักบินฝึกบินจากสนามบินหัวหินไปโปรยใบปลิวต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์เหนือน่านฟ้านคร โขจิมินห์ในช่วงที่ประธานาธิบดีบิล คลินตัน แห่งสหรัฐอเมริกากำลังเยือนเวียดนามในเดือนพฤศจิกายน 2543 เป็นต้น จึงจำเป็นที่รัฐบาลของทั้งสองประเทศต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนข่าวสารติดต่อซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้ปัญหานี้มากระทบกระเทือนความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศทั้งสองได้

ประเด็นที่ห้า ความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรม เป็นอีกมิติหนึ่งของความสัมพันธ์ไทย - เวียดนาม แต่เป็นมิติของประชาชนต่อประชาชน การที่ประชาชนทั้งสองประเทศทำความรู้จักคุ้นเคย การพบปะแลกเปลี่ยนสังสรรค์ จะสามารถนำความใกล้ชิดสนิทสนม และมีทัศนคติที่ดีต่อกัน จริใจให้กันมากขึ้น ซึ่งไทยและเวียดนามได้เคยลงนามในข้อตกลงด้วยความร่วมมือทางวัฒนธรรมในเดือนสิงหาคม 2539 ซึ่งข้อตกลงนี้ครอบคลุมถึงความร่วมมือกันทางด้านการศึกษา เทคนิค วิชาการ รวมถึงการวิจัย การศึกษาเกี่ยวกับวรรณคดี ความร่วมมือทางด้านศิลปะ การแสดง การกีฬา ศาสนา และการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น ดังนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ประเทศทั้งสองจะต้องพยายามนำข้อตกลงดังกล่าวนี้มาปฏิบัติให้สัมฤทธิ์

ผลให้เกิดเป็นความร่วมมือทางวัฒนธรรมอย่างจริงจังและให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะความเข้าใจอันดีและความใกล้ชิดระหว่างประชาชนของทั้งสองฝ่ายจะเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง มั่นคงและยั่งยืนมากกว่าพื้นฐานใดๆ

นับตั้งแต่ปี 2519 – 2544 ตลอดระยะเวลา 25 ปีของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-เวียดนาม ต้องผ่านเหตุการณ์ต่างๆมากมาย ที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง ทั้งความเป็นปฏิปักษ์ ความขัดแย้ง ความหวาดระแวง จนแปรเปลี่ยนไปสู่ความร่วมมือ มิตรภาพ และความไว้วางใจ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าสิ่งท้าทายที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ คือ

- 1) ความแตกต่างระหว่างระบบการเมืองของทั้งสองประเทศ เพราะไทยเป็นประเทศเสรีนิยม ประชาธิปไตย ในขณะที่เวียดนามปกครองในระบอบสังคมนิยม
- 2) อิทธิพลของประเทศมหาอำนาจต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของประเทศทั้งสอง
- 3) เนื่องจากไทยมีการกำหนดนโยบายต่างประเทศแบบ “ ลู่ตามลม ” และตามนโยบายของประเทศมหาอำนาจ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-เวียดนามขึ้นกับนโยบายของประเทศใหญ่
- 4) ผู้นำรัฐบาลไทยมีนโยบายต่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละตัวผู้นำ และไทยมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อย แต่ละรัฐบาลก็มีนโยบายต่างประเทศที่แตกต่างกัน จึงมีผลต่อความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสองเป็นอย่างยิ่ง
- 5) ประชาชนเวียดนามและไทยยังรู้จักและเข้าใจกันน้อยมาก

ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนาม ในมุมมองของนักวิชาการชาวเวียดนาม รองศาสตราจารย์ ดร.เหงียน เตือง ลาย (Nguyen Tuong Lai) แห่งมหาวิทยาลัยแห่งชาติ ฮานอย เวียดนาม มีข้อเสนอแนะที่ทั้งสองควรปฏิบัติดังนี้

- 1) ไทยควรสร้างยุทธศาสตร์ร่วมกับเวียดนาม – ลาว – กัมพูชา เป็นยุทธศาสตร์ร่วมสี่ฝ่ายอันจะนำมาซึ่งประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ และการส่งเสริมสันติภาพในภูมิภาค
- 2) รัฐบาลควรส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับประชาชน แต่เท่าที่ผ่านมารัฐบาลทั้งสองยังไม่สนับสนุนความสัมพันธ์ดังกล่าวเท่าที่ควร
- 3) สิ่งสำคัญที่สุดในความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ คือการส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกันทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ความร่วมมือดังกล่าวจะยั่งยืนได้ ก็ต่อเมื่อประชาชนของทั้งสองประเทศต้องเข้าใจกันอย่างลึกซึ้งและแท้จริงในทางวัฒนธรรม

และสังคม จึงจำเป็นต้องส่งเสริมและให้ความสำคัญสูงสุดต่อความมือทางวัฒนธรรม ให้ประชาชนทั้งสองฝ่ายเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ประเพณีของกันและกัน นั่นคือสิ่งผูกพันความสัมพันธ์ระหว่างสองชาติในอนาคต รัฐบาลทั้งสองจะจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการมาธิการว่าด้วยความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และการศึกษา

- 4) รัฐบาลไทยได้ทำการแก้ไขปัญหาวีเจียงคานที่อาศัยอยู่ในเมืองไทย (เหวียดเกี้ยว) ลุแล้วไปแล้ว แต่รัฐบาลไทยควรมีนโยบายสนับสนุนให้เหวียดเกี้ยวที่อาศัยอยู่ในเมืองไทยในทุกด้าน ซึ่งจะทำให้ชาวเหวียดเกี้ยวมีความรักประเทศไทยมากขึ้น ในขณะเดียวกันรัฐบาลเวียงคานก็ควรมีนโยบายเรียกร้องให้ชาวเหวียดเกี้ยวเข้าไปลงทุนในเวียงคานโดยได้รับสิทธิประโยชน์พิเศษกว่าผู้ลงทุนอื่น ๆ ที่เข้าไปลงทุนในเวียงคานเพราะเหวียดเกี้ยวอาจเป็นตัวกลางประสานสัมพันธ์ไทย-เวียงคานได้เป็นอย่างดีและจะมีส่วนช่วยบรรเทาความเข้าใจผิดพลาดที่มีต่อกัน
- 5) ทั้งสองประเทศมีความแตกต่างทางด้านพรรคการเมือง ในเวียงคานมีพรรคการเมืองพรรคเดียว คือ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียงคาน แต่ในเมืองไทยมีพรรคการเมืองหลายพรรคและมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง พรรคคอมมิวนิสต์เวียงคานควรขยายความสัมพันธ์ระดับพรรคการเมืองกับพรรคการเมืองต่างๆของไทยด้วย เพื่อลดความห่างไกลของระบอบการเมืองของทั้งสองประเทศ
- 6) ในการพัฒนาประเทศ และพัฒนาบุคลากรของประเทศ ไทยได้รับบทเรียนหลายบทที่เวียงคานต้องศึกษาเรียนรู้ เพราะเวียงคานและไทยมีความคล้ายคลึงกันหลายด้าน ทั้งขนาดของประเทศ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ จำนวนประชากร วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ไม่มีประเทศไหนที่เวียงคานจะเรียนรู้บทเรียนทางการพัฒนาประเทศได้ดีเท่ากับไทย เวียงคานควรส่งเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนของหน่วยงานต่างๆ มาเรียนรู้ประสบการณ์จากไทยในด้านที่เวียงคานสนใจ และในงบประมาณความช่วยเหลือที่ไทยให้กับเวียงคาน ก็ควรนำมาใช้เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยเช่นกัน